

2 Zinsvorming

Overzicht

Taalaspecten	Groep 4	Groep 5	Groep 6
2.1 Onderscheiden van woorden	in zinnen met één- en tweelettergrepige woorden	in zinnen met één-, twee- en drielettergrepige woorden	–
2.2 Onderscheiden van zinnen	–	max. 12 woorden	–
2.3 Herkennen van correcte / niet correcte zinnen	max. 9 woorden	max. 11 woorden	–
2.4 Zinnen vormen met gegeven woorden	max. 6 woorden	max. 10 woorden	max. 12 woorden
2.5 Variëren van de woordvolgorde	max. 6 woorden	max. 10 woorden	max. 12 woorden
2.6 Vragen maken door inversie	–	–	max. 12 woorden

2.1 Onderscheiden van woorden

didactische aanwijzingen groep 4

In groep 4 staat het onderscheiden van woorden centraal in zinnen met één- en tweelettergrepige woorden.

Het onderscheiden van woorden wordt meestal geoefend met zinnen waarin woorden 'aan elkaar geplakt' zijn. De woorden moeten dan worden 'losgemaakt'. Leerlingen die hiermee problemen hebben, zullen met name moeite hebben met het onderscheiden van tweelettergrepige woorden.

Er zijn nauwelijks handreikingen te geven om leerlingen te helpen bij het leren onderscheiden van woorden. Het is vooral een kwestie van veel oefenen. Natuurlijk is het belangrijk nadrukkelijk te wijzen op spaties tussen woorden in normale teksten. Verder kan het bij dit aspect zinvol zijn gebruik te maken van de betekenis van woorden en dan met name van zelfstandige naamwoorden.

Eerst kunt u éénlettergrepige zelfstandige naamwoorden bespreken. Vervolgens kunnen deze worden gecombineerd met andere éénlettergrepige woorden. Daarna kan een vergelijkbare toelichting worden gegeven voor tweelettergrepige woorden. Bij de tweelettergrepige woorden komt de term 'stukjes van een woord' ter sprake. Als de leerlingen vertrouwd zijn met de term 'klankgroep' of 'lettergreep' kunt u deze termen gebruiken in plaats van 'stukje van een woord'.

- Zinnen met éénlettergrepige woorden

Ter introductie kunt u het volgende op het bord schrijven:

hetkleedligtopdevloer

U vraagt wat er staat. De conclusie is dat dit erg moeilijk leest.

U zegt dan:

'We kunnen het zo opschrijven dat het niet moeilijk leest. Als we nu tussen de woorden wat ruimte open laten, kun je het veel gemakkelijker lezen.'

U schrijft op het bord:

het klee d ligt op de vloer

Laat ervaren dat dit veel gemakkelijker te lezen is.

Vervolgens schrijft u op het bord:

h e t h u i s h e e f t e e n d a k

U tekent boven de zin een huis en een dak met daaronder de woorden 'huis' en 'dak'.

U vervolgt met:

'Deze zin is weer moeilijk te lezen omdat alle woorden aan elkaar zijn geschreven. Van twee woorden uit de zin heb ik een tekening gemaakt: van 'huis' en 'dak'.'

Laat de leerlingen vervolgens deze woorden in de zin ontdekken en omkader ze dan.

'In de zin staan nog meer woorden aan elkaar geschreven. Deze woorden kan ik niet tekenen. Wie weet welke dat zijn?'

U omkadert ook deze woorden.

Vervolgens schrijft u de zin nog een keer op het bord met spaties tussen de woorden.

Op dezelfde wijze bespreekt u onderstaande zinnen.

- bed kast
 Bij het bed staat een kast.
- bank stoel raam
 Een bank en een stoel staan bij het raam.

Laat de leerlingen zo mogelijk zelf de woorden ontdekken met als hulpmiddel een tekening van de zelfstandige naamwoorden. Deze worden als eerste onderscheiden en omkaderd.

Vervolgens laat u de resterende woorden ontdekken en omkaderen.

Tot besluit schrijft u de zinnen met spaties tussen de woorden op het bord.

● Zinnen met tweelettergrepige woorden

De tweelettergrepige woorden kunt u op vrijwel dezelfde manier behandelen als de éénlettergrepige woorden.

U schrijft de volgende zin op het bord:

op de ta fel sta an bloe men

U tekent boven de zin een tafel en bloemen met de woorden 'tafel' en 'bloemen' eronder.

U vervolgt met:

Van twee woorden uit deze zin heb ik een tekening gemaakt: 'tafel' en 'bloemen'. Je hoort in 'tafel' twee stukjes, maar het is toch maar één woord. Je hoort in 'bloemen' twee stukjes, maar het is toch maar één woord.'

Eventueel kunt u de leerlingen laten horen dat de woorden uit twee stukjes bestaan door tussen de twee klankgroepen een pauze te geven. U kunt de woorden met twee stukjes 'laten lopen': bij elke stap wordt een stukje van een woord uitgesproken.

Laat de leerlingen vervolgens deze woorden in de zin ontdekken en omkader ze.

U vervolgt met:

'In de zin staan nog meer woorden aan elkaar geschreven. Die woorden kan ik niet tekenen. Wie weet welke dat zijn?'

U omkadert ook deze woorden.

Vervolgens schrijft u de zin nog een keer op het bord met spaties tussen de woorden.

Op dezelfde wijze bespreekt u:

- bezem emmer
De bezem staat naast de emmer.
- foto oma
Op de kast staat een foto van oma.

Vervolgens kunt u zonder tekening tweelettergrepige woorden bespreken die niet tot de zelfstandige naamwoorden behoren:

- hebben zwarte
Thuis hebben we een zwarte poes.
- oudste jarig
Morgen is mijn oudste broer jarig.
- wanneer maken
Wanneer gaan we huiswerk maken?

Tot slot kunt u de leerlingen wijzen op het onderscheid tussen twee losse woorden en één samengesteld woord (bijvoorbeeld: kast, deur en kastdeur). Samenstellingen kunt u bespreken zoals in paragraaf 1.1 aan de orde komt en vervolgens kunt u deze op dezelfde wijze als hierboven behandelen.

didactische aanwijzingen groep 5

In groep 5 komt niet alleen het onderscheiden van woorden in zinnen met één- en tweelettergrepige woorden aan de orde, maar ook in zinnen met drielettergrepige woorden.

Wanneer leerlingen het onderscheiden van één- en tweelettergrepige woorden onder de knie hebben, maakt u de stap naar het onderscheiden van woorden in zinnen waarin ook drielettergrepige woorden voorkomen. Als de leerlingen begrijpen dat een woord uit meer stukjes kan bestaan, hoeft u de woorden niet meer te tekenen. U kunt dus de didactische aanwijzingen betreffende de tweelettergrepige woorden voor groep 4 volgen, met gebruikmaking van de volgende woorden en zinnen:

- familie parasol
De hele familie zat onder een parasol.
- tovenaar prinsesje
De tovenaar toverde het prinsesje om.
- boerderij konijnen
Op de boerderij zag ik konijnen.

Wijs er telkens op dat je in sommige woorden drie stukjes hoort, maar dat het één woord is.

Tot slot oefent u met woorden die niet tot de zelfstandige naamwoorden behoren:

- vriendelijk geduldig
Het vrouwtje was vriendelijk en geduldig.
- verbeter moeilijke
Iris verbetert de moeilijke sommen.
- spannende gekeken
Heb jij naar die spannende film gekeken?

oefenvormen groep 4

Auditieve oefening

- Herkennen of het één of twee woorden zijn

U biedt de leerlingen telkens één of twee woorden mondeling aan. De woorden bestaan uit maximaal twee lettergrepen.

U zegt:

'We gaan een spelletje doen. Ik ben de één-woord-robot, ik mag telkens maar één woord zeggen. Maar ik ben een beetje stuk. Soms zeg ik twee woorden in plaats van één. Als ik twee woorden zeg, is het fout. Dan moet je je hand opsteken. Ik zal het twee keer voordoen.

Ik zeg: ... honger ...

Nu hoeft je geen hand op te steken. 'Honger' is één woord.

Ik zeg: ... glas melk ...

Nu moet je wel je hand opsteken. 'Glas melk' dat zijn twee woorden: 'glas' en 'melk'.

Nu jullie:

- schroefje
- ik loop
- kantoor
- spijker
- kop thee
- morgen
- vies weer
- kamer
- licht aan

Visuele oefeningen

- Twee woorden van elkaar onderscheiden

De leerlingen krijgen een blad voor zich met daarop telkens twee woorden die aan elkaar zijn geschreven. De woorden bestaan uit maximaal twee lettergrepen. De leerlingen moeten de woorden 'losmaken'.

U zegt:

'Op je blad staan telkens twee woorden. Ze staan aan elkaar geschreven. Zet een streep tussen de twee woorden. Bij de eerste twee woorden is het al voorgedaan.'

Een streep zetten tussen de twee woorden

k o m / m a a r
l i e v e p o e s
z a c h t j e s a a i e n
l e k k e r s n o r r e n
h i e r b l i j v e n
b i j m i j
f i j n s a m e n

- Woorden in een zin van elkaar onderscheiden

De leerlingen krijgen een blad voor zich waarop zinnen staan met één- en twee-lettergrepige woorden. De woorden in de zinnen staan aan elkaar geschreven. De leerlingen moeten de woorden losmaken.

U zegt:

'Op je blad staat een verhaaltje. De woorden in dit verhaaltje zijn aan elkaar geschreven. Zet een streep tussen de woorden. Bij de eerste zin zijn de strepen al gezet.'

Een streep zetten tussen de woorden

D e / s c h i l d p a d / l o o p t / i n / d e / t u i n .
H i j e e t e e n b l a a d j e s l a .
D a a r k o m t d e p o e s e v e n k i j k e n .
Z e s n u f f e l t a a n d e s c h i l d p a d .
D e s c h i l d p a d s c h r i k t .
I k b r e n g d e p o e s n a a r b i n n e n .

- Woorden in een zin van elkaar onderscheiden

De leerlingen krijgen een blad met zinnen voor zich waarin ook drielettergrepige woorden voorkomen. De woorden in de zinnen staan aan elkaar geschreven. De leerlingen moeten de woorden losmaken.

U zegt:

'Op je blad staan zinnen. De woorden in de zinnen zijn aan elkaar geschreven. Zet een streep tussen de woorden. Bij de eerste zin zijn de strepen al gezet.'

Een streep zetten tussen de woorden

Thuis/draag/ik/altijd/sloffen.
Ikzageenkangoeroe.
Hebje debodschappenalgedaan?
Mijnzusjespeeltprachtigpiano.
Isdateengoudenofkoperenring?
Iedereenkwamopmijnverjaardag.

verwijzingen groep 4

Geen

verwijzingen groep 5

Allemaal Taal: Handleiding B

Woord- en zinsgrenzen Schrijven, blz. 63-64

2.2 Onderscheiden van zinnen

Dit taalaspect komt in groep 4 niet aan bod.

*didactische aanwijzingen
groep 5*

De leerlingen moeten leren waar een zin eindigt en een volgende begint. Om dit aspect te verwerven, wordt eerst stapsgewijs duidelijk gemaakt wat een volledige zin is. Vervolgens wordt de leerlingen geleerd hoe ze bij het onderscheiden van zinnen van maximaal twaalf woorden te werk moeten gaan: ze leren een strategie om erachter te komen waar een zin eindigt en een nieuwe begint. Er wordt niet op interpunctie ingegaan. In hoofdstuk 5 komt dit uitvoerig aan de orde. Natuurlijk kunt u er bij het onderscheiden van zinnen op wijzen dat bijna elke zin met een hoofdletter begint en met een punt, vraagteken of uitroepeten eindigt.

- Volledige zinnen

U schrijft op het bord:

Ik

U vraagt:

'Is dit een zin?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig wijst u er zelf op dat hier geen sprake is van een zin, maar van een woord.

Vervolgens schrijft u achter 'Ik':

loop

U vraagt:

'Is dit een zin?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig wijst u er zelf op dat hier wél sprake is van een zin. Beeld de zin uit, door te lopen en te zeggen: 'ik loop'. Maak duidelijk dat een zin iets vertelt.

U zegt dan:

'Je kunt een zin dus uitbeelden, als een heel kort toneelstukje.'

Zet een punt achter 'loop'.

Op dezelfde wijze bespreekt u nog enkele 'twee-woord-zinnen':

Zij eet.

Vader kookt.

Murat lacht.

U zegt:

'De zinnen zijn dus af. Het zijn goede zinnen, maar ze zijn een beetje kort. Natuurlijk kun je meer vertellen in een zin. We gaan eens kijken of we de zinnen wat langer kunnen maken.'

U veegt de punt uit en schrijft achter 'Ik loop' het woord

op

U vraagt:

'Kun je 'ik loop op ...' uitbeelden als in een toneelstukje?'

Laat een leerling antwoord geven.

'Is het een goede zin?'

Laat een leerling weer antwoord geven. Indien nodig wijst u erop dat de zin niet goed is.

U zegt dan:

'Er moet nog wat achter 'op' staan. De zin 'ik loop' is dus langer gemaakt, maar niet lang genoeg. Zo is de zin niet af.'

Vervolgens schrijft u achter 'op':

straat

U vraagt:

'Is het nu een hele zin?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig wijst u erop dat hier wél sprake is van een volledige zin, omdat je de zin weer kunt uitbeelden. Zet een punt achter 'straat'.

Op dezelfde wijze breidt u de andere voorbeelden als volgt uit:

Jana eet een koekje.

Vader kookt elke dag.

Murat lacht heel hard.

U kunt de leerlingen erop wijzen dat de zinnen zijn uitgebreid met stukken zin die respectievelijk antwoord geven op de volgende vragen:

- waar? (op straat)
- wat? (een koekje)
- wanneer? (elke dag)
- hoe? (heel hard)

Tot slot laat u de leerlingen de zinnen nog verder uitbreiden.

U zegt:

'We kunnen nog meer vertellen in een zin. Dan wordt de zin dus nog langer. Wat kan er achter 'Ik loop op straat'?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig geeft u zelf een aanvulling, bijvoorbeeld: met mijn hond. U schrijft de aanvulling erachter. Laat de leerlingen de andere zinnen uitbreiden.

Als de leerlingen niets kunnen bedenken om de zin langer te maken, kunt u hen helpen

door gerichte vragen te stellen:
Jana eet een koekje met chocola.
(Een koekje met wat?)
Vader kookt elke dag de aardappels.
(Wat kookt vader elke dag?)
Murat lacht heel hard om dat grapje.
(Waarom lacht Murat heel hard?)
U kunt tot slot de zinnen laten uitbeelden.

● Zinnen onderscheiden

Schrijf op het bord:

ik fiets de jongen gooit een steen

U zegt:

'Dit zijn twee zinnen die aan elkaar zijn geplakt zonder hoofdletters of punten. We gaan kijken waar de eerste zin is afgelopen en de tweede begint. Is alleen 'ik' een zin?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig wijst u er zelf op dat hier sprake is van een zin, maar van een woord en dat je 'ik' niet kunt uitbeelden.

'Is 'ik fiets' een zin?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig wijst u er zelf op dat hier sprake is van een zin, omdat je deze zin kunt uitbeelden.

'Kan er nog meer achter? 'Ik fiets de'. Is dat een goede zin?'

Laat een leerling antwoorden.

'Ik fiets de jongen.' Is dat een goede zin?'

Laat een leerling antwoorden.

'Dus 'ik fiets' is de eerste zin. Wat houdt je dan over?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig vertelt u zelf wat er overblijft: 'de jongen gooit een steen' 'Is dat een goede zin?'

Laat een leerling antwoord geven. Indien nodig wijst u er zelf op dat hier sprake is van een goede zin.

'Achter het woord 'fiets' houdt de eerste zin dus op. Dan zet ik daar een streep.'
U zet een streep na 'fiets'.

Oefen op dezelfde wijze met nog enkele zinnenparen. U begint steeds bij het eerste woord en neemt er telkens één woord bij totdat er sprake is van een goede zin. Probeer dan nog woorden toe te voegen. Als dat niet lukt, leest u voor wat er overblijft (de tweede zin). U leest de beide zinnen nog een keer voor met een duidelijke pauze en u wijst erop dat het twee goede zinnen zijn.

U kunt gebruik maken van de volgende zinnenparen:

- Jana ziet een muis ze geeft een gil.
- Jip zit voor het raam het regent buiten.
- In de winkel ziet Boris een trein die mooie trein wil hij wel hebben.

U kunt eveneens oefenen met zinnenparen waarin vraagzinnen voorkomen:

- Hoor je die rare muziek er loopt een poes over de toetsen van de piano.
- Kom je bij ons eten we eten vanavond pannekoeken.

Wijst erop dat vragende zinnen ook zinnen zijn.

● Herkennen van volledige zinnen

U biedt de leerlingen mondeling zinnen aan die volledig ofwel onvolledig zijn. De leerlingen moeten de volledige zinnen herkennen.

U zegt:

'We gaan een spelletje doen. Ik zeg een hele zin of een zin die niet af is. Als de zin niet af is, moet je je hand opsteken. Ik zal het twee keer voordoen.

Ik zeg: Ik heb een konijn. Is dit een hele zin? Ja hoor, het is een hele zin. Ik steek dus geen hand op.

Ik zeg: Mijn lieve konijn heeft ... Is dit een hele zin? Nee, de zin is niet af. Ik steek dus mijn hand op.

Nu jullie.'

In de kamer loopt

Er trippelt een muisje door de kamer.

Het muisje kruipt in een

Morgen gaan we misschien wel zwemmen.

In het zwembad is het heel druk.

Voor mijn verjaardag kreeg ik

Heb je een nieuw badpak aan?

Morgen komt

Eventueel kunt u de incomplete zinnen op het bord schrijven en laten afmaken.

Visuele oefening

● Het onderscheiden van zinnen in een tekst

De leerlingen krijgen een blad voor zich met een tekst waarin ze na iedere zin een streep moeten zetten.

U zegt:

'Op je blad staat een verhaaltje. De zinnen in dit verhaal zijn allemaal aan elkaar geschreven. Lees eerst het verhaaltje zachtjes voor jezelf door. Zet daarna na iedere zin een streep. Na de eerste zin is de streep al gezet.'

Een streep zetten na elke zin

Troetelbeest

Op een nacht werd ik wakker / in de hoek van de kamer stond mijn troetelbeest ik hoorde hem zachtjes praten ik wreef in mijn ogen droomde ik soms snel kroop ik mijn bed uit mijn troetelbeest zei niets meer ik ging dus weer slapen zou ik het nou toch gedroomd hebben?

Als de leerlingen nog moeite hebben met deze oefening, kunt u het verhaaltje op het bord overnemen en de afbakening van de zinnen op dezelfde wijze bespreken als bij de didactische aanwijzingen is aangegeven.

Het is raadzaam om met leerlingen die problemen houden met het onderscheiden van zinnen ook het herkennen van correcte en niet correcte zinnen te behandelen (zie paragraaf 2.3).

verwijzingen groep 5

Taaltraining Mondjesmaat

Niveau 1	III.6	Een zin afmaken of beginnen (1 t/m 3), blz. 86
Niveau 2	III.6	Een zin afmaken of beginnen (1 t/m 4), blz. 162
Niveau 3	III.6	Een zin afmaken of beginnen (1 en 2), blz. 258

Allemaal Taal: Handleiding B

Woord- en zinsgrenzen Schrijven, blz. 63-64

Taalbeschouwing voor groep 4

Blok 5 oef. 1 Wat staat er?, blz. 17

Blok 6 oef. 1 Naar Artis, blz. 23

Taalbeschouwing voor groep 5

Blok 4 oef. 3 Maak de zinnen los, blz. 14

Blok 8 oef. 2 Maak de zinnen los, blz. 29

Blok 11 oef. 1 Maak de zinnen los, blz. 41

didactische aanwijzingen groep 4 en 5

2.3 Herkennen van correcte en niet correcte zinnen

In groep 4 en 5 komt het herkennen van correcte en niet correcte zinnen aan de orde. In groep 4 gaat het om zinnen van maximaal negen woorden, in groep 5 om zinnen van maximaal elf woorden. In deze paragraaf worden zinnen tot negen woorden behandeld. Eventueel kunt u voor groep 5 de zinnen langer maken.

Zinnen kunnen om verschillende redenen verkeerd gevormd zijn:

- door een verkeerde woordvolgorde;
- doordat er één of meer noodzakelijke woorden ontbreken.

Om correcte en niet correcte zinnen te leren herkennen kunt u de leerlingen wijzen op de oorzaak van de incorrectie.

● Verkeerde woordvolgorde

Bij verkeerde woordvolgorde gaat het in de meeste gevallen om:

- omkering binnen een woordgroep;
- omkering persoonsvorm en een zinsdeel;
- omkering naamwoordelijk deel van het gezegde en ander zinsdeel.

Niet correcte zinnen als gevolg van de omkering binnen een woordgroep kunt u als volgt duidelijk maken.

Schrijf de volgende zin op het bord:

Ik heb een ring gouden.

U zegt:

‘Ik heb een zin op het bord geschreven. In deze zin zijn twee woorden van plaats verwisseld. De zin is fout. We gaan de zin samen verbeteren.’

Lees de zin hardop voor.

‘Wie kan er met dezelfde woorden een goede zin maken?’

Laat een leerling antwoord geven. Geef indien nodig zelf het goede antwoord.

U vervolgt met:

‘Het moet zijn: Ik heb een gouden ring. ‘Gouden’ en ‘ring’ zijn van plaats gewisseld.’

Omcirkel ‘ring’ en ‘gouden’ en trek een gebogen vice-versa-pijl van ‘ring’ naar ‘gouden’.

Lees de goede woordvolgorde nog een keer voor.

Op dezelfde wijze kunt u de volgende zinnen behandelen:

- Die is mijn van oma geweest.
Omcirkel en verbind ‘mijn’ en ‘van’ met een gebogen vice-versa-pijl.
- Er zit klein een diamantje in.
Omcirkel en verbind ‘klein’ en ‘een’ met een gebogen vice-versa-pijl.

Omkering van de persoonsvorm en een zinsdeel kunt u op dezelfde wijze bespreken als omkering binnen een woordgroep. U kunt daarvoor de volgende zinnen gebruiken:

- Vanmorgen ik kreeg een plaatje.
Omcirkel en verbind ‘ik’ en ‘kreeg’ met een gebogen vice-versa-pijl.
- De thee helemaal is koud geworden.

- Omcirkel en verbind 'helemaal' en 'is' met een gebogen vice-versa-pijl.
- Misschien de buurman kan jouw band plakken.
- Omcirkel en verbind 'de buurman' en 'kan' met een gebogen vice-versa-pijl.

Wijs de leerlingen erop dat er soms meer woorden samen van plaats kunnen wisselen, zoals in de laatste zin 'de buurman'.

Vervolgens kunt u op dezelfde wijze de omkering van het naamwoordelijk deel van het gezegde en een zinsdeel bespreken. U omcirkelt dan de twee woordgroepen die van plaats hebben gewisseld. U kunt hiervoor gebruik maken van de volgende zinnen:

- Is heel saai zijn werk?
Omcirkel en verbind 'heel saai' en 'zijn werk' met een gebogen vice-versa-pijl.
- Die blonde jongen is aardig nooit.
Omcirkel en verbind 'aardig' en 'nooit' met een gebogen vice-versa-pijl.
- Is de beste dokter hij?
Omcirkel en verbind 'de beste dokter' en 'hij' met een gebogen vice-versa-pijl.

● Ontbreken van noodzakelijke woorden

Het ontbreken van één of meer noodzakelijke woorden kunt u als volgt verduidelijken. Schrijf de volgende zin op het bord:

Vorige week heb gezeild op zee.

U zegt:

'Ik heb een zin op het bord geschreven. In deze zin is één woord vergeten. De zin is dus fout. We gaan samen zoeken naar het woord dat vergeten is.'

Lees de zin hardop voor.

'Wie weet welk woord vergeten is?'

Laat een leerling antwoord geven.

'Het moet zijn: Vorige week heb ik gezeild op zee. Het woordje 'ik' was vergeten.'

Plaats het woord 'ik' met een 'V'-teken tussen 'heb' en 'gezeild'. Lees de goede zin nog een keer voor.

Op dezelfde wijze kunt u de volgende zinnen bespreken:

- Morgen gaan we op vakantie naar ver land.
(‘een’ vergeten tussen ‘naar’ en ‘ver’)
- Ik heb een boek piraten gekregen van mijn vader.
(‘over’ vergeten tussen ‘boek’ en ‘piraten’)
- Wil de stofzuiger even uit zetten?
(‘je’ vergeten tussen ‘Wil’ en ‘de’)

oefenvormen groep 4

Auditieve oefening

● Herkennen van correcte en niet correcte zinnen

U biedt de leerlingen mondeling zinnen aan die correct of niet correct zijn. De leerlingen moeten de incorrecte zinnen herkennen.

U zegt:

'We gaan een spelletje doen. Ik zeg een zin die goed of fout is. Als de zin fout is, moet je je hand opsteken. Ik doe het twee keer voor.'

Ik zeg:

In de tuin staan veel bloemen.

Is dat een goede zin? Ja, het is een goede zin. Ik steek dus geen hand op.

Ik zeg:

De bloemen veel water moeten hebben.

Is dat een goede zin? Nee, het is geen goede zin. Ik steek dus mijn hand op.

Nu jullie.'

Sommige bloemen ruiken heel lekker.

Je mag niet plukken de bloemen in de tuin.
Ik pluk mooie bloemen in het bos.
Daar maak een boeket voor mama van.
In een grote blauwe vaas de bloemen zet ik.
Mijn moeder is heel erg blij met het boeket.'

Als de leerlingen met deze oefening nog moeite hebben, kunt u de zinnen overnemen op het bord. U kunt dan de foute zinnen laten verbeteren.

Visuele oefeningen

● Herkennen van correcte en niet correcte zinnen

De leerlingen krijgen een blad voor zich waarop ze met kruisjes moeten aangeven welke zinnen fout zijn.

U zegt:

'Op je blad staan goede en foute zinnen. Zet een kruisje voor alle zinnen die fout zijn. Voor de eerste foute zin is al een kruisje gezet.'

Voor elke foute zin een kruisje zetten

- ☒ Is een zwembad bij mij om de hoek.
- ☐ In de zomer ik ga daar vaak zwemmen.
- ☐ Ik kan al heel goed duiken.
- ☐ Dat heb ik van mijn vader geleerd.
- ☐ De eerste keer vond het erg eng.
- ☐ Op het grasveld lekker zonnen kun je.
- ☐ Met warm weer ik ga elke dag.
- ☐ Mijn vriendin gaat dan ook mee.
- ☐ We spelen samen met een bal in het water.
- ☐ Dan gooien we bal naar elkaar toe.

● Inkorten van zinnen

De leerlingen krijgen een blad voor zich met zinnen waarin telkens één deel moet worden weggestreept. Er moet een goede zin overblijven. Soms zijn er meer mogelijkheden goed.

U zegt:

'Op je blad staan zinnen. De zinnen zijn goed, maar in elke zin kan wel één deel worden weggestreept. Er moet een goede zin overblijven. Bij de eerste zin is het al voorgedaan.'

Eén gedeelte wegstrepen, maar wel een goede zin overhouden

- 1 Het / regent / heel / hard.
- 2 Dirk / trekt / zijn laarzen / gauw / aan.
- 3 Hij / stapt / lekker / door de plassen.
- 4 Hij / heeft / ook / een mooie paraplu.
- 5 Dirk / houdt / de paraplu / goed / vast.
- 6 Wil / je / samen / met Dirk / onder de paraplu?
- 7 De regen / spat / heel gezellig / op de paraplu.

verwijzingen groep 4

Taaltraining Mondjesmaat

Niveau 1	III.2	Een zin maken met gegeven woorden (c), blz. 8
Niveau 1	III.3	Een a-syntactische zin herstellen (1 t/m 3), blz. 84
Niveau 2	III.3	Een a-syntactische zin herstellen (1 en 2), blz. 160

verwijzingen groep 5

Taaltraining Mondjesmaat

Niveau 3	III.3	Een a-syntactische zin herstellen (1 en 2), blz. 256
----------	-------	--

2.4 Zinnen vormen met gegeven woorden

2.5 Variëren van de woordvolgorde

2.6 Vragen maken door inversie

Opmerkingen vooraf:

- Hierna komen drie taalaspecten gecombineerd aan de orde:
 - zinnen vormen met gegeven woorden;
 - variëren van de woordvolgorde;
 - vragen maken door inversie.
- Het is raadzaam om met kinderen die met deze taalaspecten nog problemen hebben, ook paragraaf 2.3: herkennen van correcte en niet correcte zinnen, te behandelen.
- Het taalaspect 'Vragen maken door inversie' komt in groep 4 en 5 niet aan bod.

*didactische aanwijzingen
groep 4*

In de meeste taalmethoden komt voor groep 4 zinnen maken met maximaal zes woorden aan de orde. Tevens wordt een begin gemaakt met het variëren van de woordvolgorde in zinnen. Deze aspecten komen in de bespreking geïntegreerd aan bod.

U schrijft op het bord:

hard het regent heel

U zegt:

'Hier staan vier woorden. Met deze vier woorden gaan we een zin maken. Het eerste woord van de zin is: het.'

U schrijft onder de vier woorden:

Het

U vervolgt met:

'Welk woord komt erachter?'

Laat een leerling antwoord geven.

Schrijf achter 'Het':

regent

U vervolgt met:

'Welke woorden houden we dan over?'

Laat een leerling antwoord geven en laat de zin met die twee woorden afmaken. Wijs erop dat 'heel' bij 'hard' hoort en dat die woorden altijd bij elkaar blijven staan als je een zin maakt. Omkader 'heel hard' in de zin.

U vervolgt met:

'Nu maken we met dezelfde woorden nog een andere zin. Ik schrijf het eerste woord op.'

U schrijft op het bord:

Heel

U zegt:

'Heel' is het eerste woord. Welk woord hoort daarbij?'

Laat een leerling antwoord geven.

Schrijf 'hard' erachter en omkader 'Heel hard'.

Wijs de leerlingen erop dat de woorden die bij elkaar horen altijd bij elkaar blijven staan als je er een andere zin van maakt. Laat de zin vervolgens afmaken.

U kunt op dezelfde wijze met de volgende woorden zinnen laten maken:

spannend een koopt Bart boek

Bart koopt een spannend boek .

Een spannend boek koopt Bart.

gekregen ik nieuwe heb een auto

Ik heb een nieuwe auto gekregen.

Een nieuwe auto heb ik gekregen.

we vier om drinken thee uur

We drinken om vier uur thee.

Om vier uur drinken we thee.

trui groen mijn is met streepjes

Mijn trui is groen met streepjes .

Groen met streepjes is mijn trui .

naar moet ik tandarts de

Ik moet naar de tandarts .

Naar de tandarts moet ik.

Kort samengevat doet u het volgende:

- U geeft telkens het eerste woord.
- U laat een zin vormen met de woorden. Er kunnen meer zinnen worden gemaakt. Laat de kinderen dit ervaren door bij dezelfde woorden twee keer een ander eerste woord van de zin te geven. Ook vraagzinnen zijn mogelijk, hoewel deze pas in groep 6 expliciet aan de orde komen.
- U vraagt welke woorden bij elkaar horen.
- Omkader die woorden. Laat de leerlingen bij het variëren van de woordvolgorde zien dat de omkaderde woorden altijd bij elkaar blijven staan.

didactische aanwijzingen groep 5

In groep 5 is dit taalaspect van een hogere moeilijkheidsgraad dan in groep 4. Er worden zinnen gevormd met maximaal tien woorden. Zinnen vormen en de woordvolgorde variëren kunt u weer gecombineerd behandelen. Volg hiervoor de didactische aanwijzingen voor groep 4. De leerlingen mogen natuurlijk ook vraagzinnen vormen, hoewel deze pas in groep 6 expliciet aan de orde komen. Bij elke rij woorden worden twee zinnen gegeven als voorbeeld. Soms zijn er meer mogelijkheden.

U kunt gebruik maken van de volgende woorden en zinnen:

de hebben tuin we een in hut

In de tuin hebben we een hut .

We hebben een hut in de tuin .

te een we school krijgen film zien vandaag op

Op school krijgen we vandaag een film te zien .

Vandaag krijgen we een film te zien op school .

melk een in school drink op pauze glaasje de ik

In de pauze op school drink ik een glaasje melk .

Op school drink ik in de pauze een glaasje melk .

op van voorkant envelop ik de adres de schrijf het

Ik schrijf het adres op de voorkant van de envelop .

Op de voorkant van de envelop schrijf ik het adres .

zaklantaarn Freek tent de speelt in met zijn

Freek speelt met zijn zaklantaarn in de tent .

In de tent speelt Freek met zijn zaklantaarn .

didactische aanwijzingen groep 6

In groep 6 komt het vormen van zinnen (met maximaal twaalf woorden) en het variëren van de woordvolgorde met een hogere moeilijkheidsgraad dan in groep 5 aan de orde. Ook 'vragen maken door inversie' krijgt expliciete aandacht.

- Zinnen vormen met gegeven woorden en variëren van de woordvolgorde
U kunt in groep 6 langere zinnen laten vormen dan in groep 4 en 5 en de woordvolgorde laten variëren op dezelfde wijze als voor groep 4 is aangegeven. Bij elke rij woorden worden twee zinnen gegeven als voorbeeld. De leerlingen mogen natuurlijk ook vraagzinnen vormen.

U kunt gebruik maken van de volgende woorden en zinnen:

uur om het gaan kerkje luiden van twaalf klokken de

De klokken van het kerkje gaan om twaalf uur luiden.

Om twaalf uur gaan de klokken van het kerkje luiden.

dure is huis de een heuvel het verkocht aan gisteren
buitenlander op

Het dure huis op de heuvel is gisteren verkocht aan een buitenlander .

Gisteren is het dure huis op de heuvel verkocht aan een buitenlander .

- Vragen maken door inversie
Om duidelijk te maken dat er bij vraagzinnen sprake is van inversie (omkering van persoonsvorm en onderwerp) moeten de leerlingen begrijpen wat wordt bedoeld met:
 - de persoonsvorm van het werkwoord;
 - het onderwerp;
 - vraagzin.

Tijdens de bespreking van dit taalaspect worden deze termen uitgelegd. We gaan er bij de persoonsvorm van het werkwoord vanuit dat de leerlingen dan al vertrouwd zijn met de term 'werkwoord'. Zie bijlage 1 voor de uitleg hiervan.

U schrijft op het bord:

Anne koopt een boek.

U zegt:

'Wie kan er met de woorden van deze zin een vraag maken?'

Laat een leerling antwoord geven. U schrijft onder de mededelende zin:

Koopt Anne een boek?

Lees de zin met een duidelijk vragende intonatie voor.

U vervolgt met:

'Dit noemen we een vraagzin. Dat kun je horen. Maar je kunt ook zien dat er iets is veranderd. Wat is er veranderd?'

Laat een leerling antwoord geven. Er moeten twee aspecten worden genoemd:

- er is een vraagteken achter gekomen;
- de eerste twee woorden zijn van plaats verwisseld.

U vervolgt met:

'Het woord 'koopt' staat in de vraagzin vooraan. 'Koopt' noemen we de persoonsvorm van het werkwoord. Het is het werkwoord dat bij de persoon Anne hoort.'

Onderstreep in beide zinnen 'koopt' met rood.

U kunt eventueel apart een rood lijntje trekken en achter een '='-teken 'persoonsvorm' schrijven.

Zo nodig kunt u de leerlingen erop wijzen dat ze de persoonsvorm kunnen vinden door:

- in een zin over één persoon er een zin over meer personen van te maken (bijvoorbeeld in dit geval: Anne en haar zusje) en in een zin over meer personen er een zin over één persoon van te maken. Het woord dat dan ook verandert, is de persoonsvorm.
- in een zin 'vroeger' erbij zetten als het een zin is waar je 'nu' bij kunt denken en 'nu' erbij zetten als het een zin is waar je 'vroeger' bij kunt denken. Het woord dat verandert is, de persoonsvorm.

U kunt de persoonsvorm eventueel apart oefenen aan de hand van het schema dat is gegeven in paragraaf 1.7: vervoeging en gebruik van werkwoorden.

U vervolgt met:

'Als je van een gewone zin een vraagzin maakt, komt in de vraagzin de persoonsvorm altijd eerst. Achter de persoonsvorm in de vraagzin komt te staan wie het doet. Wie koopt een boek? Anne. Dat noemen we het 'onderwerp'.'

Onderstreep in beide zinnen Anne met groen.

U kunt eventueel onder het rode lijntje een groen lijntje trekken en achter een '='-teken 'onderwerp' schrijven.

U kunt vervolgen met:

'In de gewone zin staat de persoonsvorm niet vooraan. Als je van een gewone zin een vraagzin maakt, staat de persoonsvorm van het werkwoord wel vooraan.

Nu gaan we van andere zinnen vraagzinnen maken. Eerst onderstrepen we dan met rood de persoonsvorm; daarna met groen het onderwerp.

Als je dus van gewone zinnen vraagzinnen maakt, komt de persoonsvorm van het werkwoord op de eerste plaats. Daarachter komt het onderwerp: wie het doet.'

U bespreekt de volgende zinnen:

Joram loopt in de regen.

Loopt Joram in de regen?

In Italië eten de mensen vaak spaghetti.

Eten de mensen in Italië vaak spaghetti?

Tijdens de vakantie hadden we goed weer.

Hadden we tijdens de vakantie goed weer?

Vervolgens kunt u enkele zinnen bespreken met onderwerpen die niet naar personen verwijzen.

U zegt:

'Nu gaan we nog een paar vraagzinnen maken.'

Onderstreep in elke zin eerst de persoonsvorm met rood. Wijs de leerlingen erop dat je bij deze zinnen moet vragen 'wat ...' (Wat is vlakbij? Wat is erg oud? Wat staat scheef?) om het onderwerp als antwoord te krijgen. Onderstreep het onderwerp met groen. Laat er daarna een vraagzin van maken.

De school is vlakbij.
Is de school vlakbij?

Het lokaal is erg oud.
Is het lokaal erg oud?

De boom staat scheef.
Staat de boom scheef?

Tot slot kunt u zinnen met 'er' en 'het' bespreken.

U zegt:

'Er zijn ook zinnen waarin geen onderwerp staat. In die zinnen staat 'er' of 'het'. Op de eerste plaats komt, net als in andere vraagzinnen, de persoonsvorm. Op de tweede plaats komt dan 'er' of 'het'.'

Onderstreep in elke zin de persoonsvorm met rood en 'er' of 'het' met groen.

Vanmorgen liep er een hond.
Liep er vanmorgen een hond?

Er staat een vaas op tafel.
Staat er een vaas op tafel?

Het regent buiten.
Regent het buiten?

oefenvormen groep 4

Visuele oefeningen

- Zinnen vormen met maximaal zes woorden waarbij het eerste woord is gegeven. De leerlingen hebben een blad voor zich met telkens maximaal zes woorden. De leerlingen moeten met de woorden een zin maken. Het eerste woord is gegeven.

U zegt:

'Op je blad staan telkens woorden van een zin. De woorden staan door elkaar. Maak er weer een goede zin van. Het woord waarmee de zin moet beginnen, staat er al. De eerste zin is al voorgedaan.'

Maak met de woorden een zin

1	lees een ik boek .
Ik lees een boek.
2	niet mag mij storen je .
Je
3	bijna boek is mijn uit .
Mijn
4	mij alles vergeet om ik heen .
Ik
5	boek is heel leuk het een .
Het
6	ik morgen een boek haal ander .
Morgen
7	is heel lezen leuk .
Lezen

- Zinnen vormen met maximaal zes woorden waarbij het eerste woord niet is gegeven

De leerlingen hebben een blad voor zich met maximaal zes woorden. De leerlingen moeten met de woorden een zin maken.

U zegt:

'Op je blad staan telkens woorden van een zin. De woorden staan door elkaar. Maak er een goede zin van. De eerste zin is al voorgedaan.'

Maak met de woorden een zin

1 museum vond het saai Iris erg .
Iris vond het museum erg saai.

2 een zit meisje Bart naast er .

3 trek had drop Marieke in .

4 haar hing aan mandje stuur een .

5 een in mand hond zat de .

6 haar wapperde in wind de zijn .

7 komt je laat te school op .

- Variëren van de woordvolgorde (maximaal zes woorden)

De leerlingen hebben een blad voor zich met zinnen. Ze moeten van elke zin een andere zin maken door de woordvolgorde te variëren. Vraagzinnen mogen natuurlijk ook, hoewel deze pas in groep 6 expliciet aan de orde komen.

U zegt:

'Op je blad staan zinnen. Je moet van elke zin een andere zin maken. Je mag geen woorden weglaten en ook geen andere woorden erbij nemen. De eerste zin is al voorgedaan.'

Maak er een andere zin van

1 Mieke loopt op straat.
Op straat loopt Mieke.

2 Een kikker zit in de vijver.

3 Om acht uur sta ik op.

4 Morgen moet mijn moeder werken.

5 Mijn broer krijgt een nieuwe bril.

6 Volgend jaar gaan we naar Portugal.

7 In de dierentuin was het erg stil.

Als de leerlingen moeite hebben met deze oefening, kunt u de woordgroepen omkaderen.

U zegt dan:

'Op je blad staan zinnen. Je moet van elke zin een andere zin maken. Sommige woorden in een zin horen bij elkaar. De woorden die bij elkaar horen, staan in een vak

bij elkaar. Als je met de woorden een nieuwe zin gaat maken, moet je de woorden in het vak bij elkaar houden.'

- 1 Mieke loopt op straat .
- 2 Een kikker zit in de vijver .
- 3 Om acht uur sta ik op.
- 4 Morgen moet mijn moeder werken.
- 5 Mijn broer krijgt een nieuwe bril .
- 6 Volgend jaar gaan we naar Portugal .
- 7 In de dierentuin was het erg stil .

oefenvormen groep 5

Visuele oefeningen

- Zinnen vormen met maximaal tien woorden

De leerlingen hebben een blad voor zich met telkens maximaal tien woorden. De leerlingen moeten met de woorden een zin maken. Vraagzinnen mogen natuurlijk ook, hoewel deze pas in groep 6 expliciet aan de orde komen.

U zegt:

'Op je blad staan telkens woorden van een zin. De woorden staan door elkaar. Maak er een goede zin van. De eerste zin is al voorgedaan.'

Maak een zin met de woorden

- 1 ik poesje klein een had gevonden .
Ik had een klein poesje gevonden.
- 2 zag de ik nergens moederpoes .
- 3 de was het nat regen poesje van .
- 4 van poesje miauwde de het honger .
- 5 genomen mee huis poesje naar ik lieve heb dat.
- 6 het geworden een poes hele grote nu is .
- 7 trots ben op ik mooie poes erg mijn .

- Variëren van de woordvolgorde met maximaal tien woorden

De leerlingen hebben een blad voor zich met zinnen. Ze moeten van elke zin een andere zin maken door de woordvolgorde te variëren. Vraagzinnen mogen natuurlijk ook, hoewel deze pas in groep 6 expliciet aan de orde komen.

U zegt:

'Op je blad staan zinnen. Je moet van elke zin een andere zin maken. Je mag geen woorden weglaten en ook geen andere woorden erbij nemen. De eerste zin is al voorgedaan.'

Maak er een andere zin van

- 1 Een gemene heks woonde op de heuvel.
Op de heuvel woonde een gemene heks.
- 2 Zij had wel dertig slechte katten.
- 3 Die katten verkocht ze aan andere heksen.
- 4 Op een dag kwam de goede tovenaars bij haar langs.
- 5 Hij heeft haar toen omgetoverd in een goede heks.
- 6 Nu verkoopt de goede heks alleen nog maar lieve katten.
- 7 Die lieve katten snorren de hele dag.

Als de leerlingen met deze oefening moeite hebben, kunt u de woordgroepen omkaderen.

U zegt dan:

'Op je blad staan zinnen. Je moet van elke zin een andere zin maken. Sommige woorden in een zin horen bij elkaar. De woorden die bij elkaar horen, staan in een vak. Als je met de woorden een nieuwe zin gaat maken, moet je de woorden in het vak bij elkaar houden.'

- 1 Een gemene heks woonde op de heuvel .
- 2 Zij had wel dertig slechte katten .
- 3 Die katten verkocht ze aan andere mensen .
- 4 Op een dag kwam de goede tovenaars bij haar langs.
- 5 Hij heeft haar toen omgetoverd in een goede heks .
- 6 Nu verkoopt de goede heks alleen nog maar lieve katten .
- 7 Die lieve katten snorren de hele dag .

oefenvormen groep 6

Visuele oefeningen

- Zinnen vormen met maximaal twaalf woorden

De leerlingen hebben een blad voor zich met telkens maximaal twaalf woorden. De leerlingen moeten met de woorden een zin maken.

U zegt:

'Op je blad staan telkens woorden van een zin. De woorden staan door elkaar. Maak er een goede zin van. De eerste zin is al voorgedaan.'

Maak een zin met de woorden

- 1 een ik mijn Zwitserland hoge broer beklommen heb in berg met.
Ik heb met mijn broer een hoge berg beklommen in Zwitserland.
- 2 de het hebt een top uitzicht je dal prachtig vanaf over.
- 3 te tijdens sneeuwen begon de plotseling heel afdaling erg het hard.

- 4 om we er komen over te gedaan uren terug hebben.
- 5 moeder ongerust de stond deuropening in op mijn te wachten ons.
- 6 opstel ik school avontuur over op spannende heb een geschreven ons.
- 7 ik juf voor kreeg de opstel negen dat van een

● Variëren van de woordvolgorde met maximaal twaalf woorden

De leerlingen hebben een blad voor zich met zinnen. De bedoeling is dat ze van elke zin een andere zin maken.

U zegt:

'Op je blad staan zinnen. Je moet van elke zin een andere zin maken. Je mag geen woorden weglaten en ook geen andere woorden erbij nemen. De eerste zin is al voorgedaan.'

Maak er een andere zin van

- 1 Ik ga elke woensdag samen met mijn zusje naar muziekles.
Elke woensdag ga ik samen met mijn zusje naar muziekles.
- 2 Vorige week liep een jongen van mijn klas met ons mee.
- 3 Op weg naar de muziekschool vertelde hij over zijn vaders muziekwinkel.
- 4 Later wil die jongen van mijn klas ook muziekinstrumenten gaan verkopen.
- 5 Nu gaan we elke week met zijn drieën naar muziekles.
- 6 Ik vind die jongen van mijn klas heel erg aardig.
- 7 Misschien vindt hij mij ook wel een leuk meisje.

Als de leerlingen met deze oefening moeite hebben, kunt u de woordgroepen omkaderen.

U zegt dan:

'Op je blad staan zinnen. Je moet van elke zin een andere zin maken. Sommige woorden in een zin horen bij elkaar. De woorden die bij elkaar horen, staan in een vak. Als je met de woorden een nieuwe zin gaat maken, moet je de woorden in het vak bij elkaar houden.'

- 1 Ik ga elke woensdag samen met mijn zusje naar muziekles .
- 2 Vorige week liep een jongen van mijn klas met ons mee.
- 3 Op weg naar de muziekschool vertelde hij over zijn vaders muziekwinkel .
- 4 Later wil die jongen van mijn klas ook muziekinstrumenten gaan verkopen.
- 5 Nu gaan we elke week met zijn drieën naar muziekles .
- 6 Ik vind die jongen van mijn klas heel erg aardig .
- 7 Misschien vindt hij mij ook wel een leuk meisje .

● **Vraagzinnen maken**

De leerlingen hebben een blad met zinnen voor zich. De bedoeling is dat ze van elke zin een vraagzin maken.

U zegt:

'Op je blad staan zinnen. Maak van elke zin een vraagzin. De eerste is al voorgedaan.'

Maak er een vraagzin van

- 1 Over een poosje krijg ik een broertje of zusje.
Krijg ik over een poosje een broertje of zusje?
- 2 Mijn moeders buik wordt steeds dikker.
- 3 Mijn vader schildert de babykamer.
- 4 Mijn moeder heeft alle kleertjes van mij bewaard.
- 5 Er staat een roze wieg klaar in de babykamer.
- 6 Het zou ook een tweeling kunnen worden.

Als de leerlingen nog moeite hebben met deze oefening, laat u dan steeds eerst de persoonsvorm aanwijzen en vooraan plaatsen. Laat daarna het wie-woord (de wie-woorden) of het wat-woord (de wat-woorden) zoeken en op de tweede plaats van de vraagzin schrijven. Bij de zinnen met 'er' en 'het' wijst u erop dat respectievelijk 'er' en 'het' op de tweede plaats komt.

verwijzingen groep 4

Taaltraining Mondjesmaat

Niveau 2 III.2 Een zin maken met gegeven woorden (1 t/m 13), blz. 158-160

Verder met Nederlands

Woordenschat Grammatica, groep 4
8c vraagzinnen met inversie, blz. 125-128

Taalbeschouwing voor groep 4

Blok 4	oef. 1	In de war, blz. 12
Blok 5	oef. 4	Vragen verzinnen? Anders beginnen!, blz. 19
Blok 7	oef. 1	Wat een raar verhaal, blz. 27
Blok 9	oef. 4	Samen zinnen maken, blz. 40
Blok 12	oef. 2	Weer een raar verhaal, blz. 58-59
Blok 14	oef. 3	Kun jij dat ook?, blz. 70
Blok 15	oef. 1	Chu-ming kan toveren, blz. 75
Blok 16	oef. 2	Steeds anders, blz. 81
Blok 17	oef. 2	Zoek maar uit, blz. 88

verwijzingen groep 5

Taaltraining Mondjesmaat

Niveau 3 III.2 Een zin maken met gegeven woorden (1 t/m 22), blz. 253-255

Allemaal Taal: Handleiding B

Woordvolgorde Schrijven, blz. 77
Inversie Schrijven, blz. 89
Vraagzinnen Schrijven, blz. 113-114

Taalbeschouwing voor groep 5

Blok 1	oef. 4	Maak de zinnen zonder vraag, blz. 2
Blok 1	oef. 6	Zinnen maken, blz. 3
Blok 2	oef. 2	Spelletjes doen, blz. 5
Blok 3	oef. 2	Maak de zinnen af, blz. 9

Blok 4	oef. 4	Ik ben morgen jarig, blz. 14
Blok 5	oef. 6	Maak de zinnen weer goed, blz. 19
Blok 6	oef. 4	De hobby van Said, blz. 22
Blok 7	oef. 2	Maak de zinnen weer goed, blz. 25
Blok 7	oef. 7	Zinnen maken!, blz. 28
Blok 9	oef. 2	Het regent, blz. 33
Blok 9	oef. 7	Zet de stukjes op de goede plaats, blz. 36
Blok 11	oef. 6	Zinnen maken, blz. 43
Blok 12	oef. 4	Een verhaal over mijn grote zus, blz. 46
Blok 13	oef. 2	Zinnen in de war, blz. 49
Blok 13	oef. 7	Schoolreisje, blz. 52
Blok 14	oef. 2	Kranten bezorgen, blz. 53
Blok 14	oef. 3	De schoolkrant, blz. 54
Blok 15	oef. 3	Maak de zinnen weer goed, blz. 58

verwijzingen groep 6

Taaltraining Mondjesmaat

Niveau 4 III.2 Een zin maken met gegeven woorden (1 t/m 11), blz. 352-354

Allemaal Taal: Handleiding / Kopieerbladen C

Les 2 De bonen wonen pannekoeken, blz. 46-48, Kopieerblad 2, oef. 1 en 2

Les 4 De krant ligt op tafel, blz. 51-52, Kopieerblad 4, oef. 1

Taalbeschouwing voor groep 6

Blok 1	oef. 2	Maak het verhaal in orde, blz. 1
Blok 4	oef. 4	Herrie in de straat, blz. 14
Blok 5	oef. 3	De politie, blz. 18
Blok 6	oef. 7	Maak er iets goeds van, blz. 24
Blok 9	oef. 5	Maak het verhaaltje in orde, blz. 35
Blok 10	oef. 3	In de klas, blz. 38
Blok 13	oef. 3	Maak het verhaal in orde, blz. 50